

דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח): הלכה שבועית בנושאים אקטואליים

שפיכת שמן רותח לפח אשפה, כיבוס מגבות חלבויות עם בשריות

1. בגמ' חולין (קטו ב) למד רבי ישמעאל מזה שאיסור בשר בחלב נאמר בתורה שלש פעמים. "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות כג יט). "ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו" (שמות לד כו). "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו" (דברים יד כא). שאחד לאיסור בישול, אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה. ומכאן שבבשר בחלב איסור לא רק לאכול אלא גם לבשל.

2. כמה דוגמאות למחלוקות האחרונים באופני בישול שונים לגבי בשר בחלב. צלי- (עי' פרי חדש סי' פז ס"ק ב, פרמ"ג שם משב"ז ס"ק א, בדה"ש ס"ק יב) א. פרי חדש, כרתי פלתי, בית לחם יהודה, פרי מגדים, יד אפרים, רבי עקיבא איגר, חכמת אדם- חשיב דרך בישול ואסור מדאורייתא. ב. פרי תואר, חוות דעת- לא חשיב דרך בישול ואסור רק מדרבנן. ג. חת"ם סופר- צלי חשיב בישול במפעפע ולא בכחוש. טיגון- (עי' פתחי תשובה סי' פז ס"ק ג) א. פרי חדש, יד אפרים, חכמת אדם, רבי שלמה קלוגר- חשיב דרך בישול ואסור מדאורייתא. ב. מהר"ם שי"ף, מנחת יעקב- לא חשיב דרך בישול אסור רק מדרבנן. ג. פרי מגדים- בהפסד מרובה אפשר לצדד להקל. נפלה חתיכת בשר לחלב וסילקה מיד לפני שהתבשלה שליש בישול- (עי' פרי מגדים פתיחה להלכות בשר בחלב) א. פרי מגדים- אין שיעור לדבר נאסר מיד מדאורייתא. ב. פרי חדש- כל שלא התבשל שליש בישול מותר מדאורייתא.

3. מחלוקת הראשונים בדין עירוי כבישול היא בעניין הלכות שבת. התוס' (שבת מב ב ד"ה אבל) הביאו את המחלוקת בדין העירוי: א. רבינו שמואל- דין העירוי כדין בישול בכלי שני. ב. ר"י- דין העירוי כדין בישול בכלי ראשון.

- ג. שיטת התוס' (בסתם) - דין העירו אינו לא כמו בישול בכלי ראשון ולא כמו בישול בכלי שני אלא עירו מבשל כדי קליפה.
- וככל אחת מהשיטות שלעיל סוברים עוד ראשונים.
- למעשה פסק השו"ע בכמה מקומות (או"ח סי' שיח סע' י, יו"ד סי' סח סע' י, סי' צא סע' ד) כשיטה השלישית שעירו מבשל כדי קליפה.
- וכאמור מחלוקת זו הייתה בעניין בישול בשבת. ונחלקו האחרונים האם בבישול בבשר בחלב הדין הוא כמו בבישול בשבת, לפי שאף שהשו"ע פסק גם בבשר בחלב שאם עירה חלב רותח על בשר צונן צריך לקלוף, השאלה היא האם החיוב הוא מדאורייתא או מדרבנן.
- הפרי חדש (סי' פז ס"ק ב) כתב שמלאכת שבת ובישול בשר בחלב תלויים אחד בשני, לכן לשיטת הסוברים שעירו מבשל כדי קליפה, יש איסור דאורייתא לערות מכלי ראשון חלב רותח על בשר צונן או להיפך, אמנם בילקוט יוסף (איסור והיתר ח"ג עמ' קי) הוכיח שהפר"ח כתב זאת רק להסביר שיטת הסוברים שעירו אסור מדאורייתא, אבל הוא עצמו סובר שעירו מכלי ראשון בבשר בחלב אינו אלא מדרבנן. והפרי מגדים (סי' קה שפתי דעת ס"ק ז) כתב שיש בזה ספק איסור דאורייתא.
- לעומתם הפרי תואר (הביאו הפר"ח שם) כתב שעירו בבשר בחלב הוא רק איסור דרבנן.
- לכן למעשה נראה שלכתחילה אין לערות שמן בשרי רותח על שאריות חלביות שבפח מחשש איסור דאורייתא של בישול בשר בחלב.
- אלא שהראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א כתב בילקוט יוסף (שם עמ' קעד-קעט) להתיר מעיקר הדין ושרק ראוי להחמיר. היתרו מתבסס על כמה צירופים.
- א. מאחר ויש ראשונים רבים הסוברים שעירו דינו ככלי שני ולא מבשל כלל.
- ב. מסתבר שעירו באופן כזה אינו דרך בישול (וכפי שיש ספק לעניין טיגון וצלייה אם אסורים מאחר ולא ברור שזוהי דרך הבישול שאסרה תורה).
- ג. יש אומרים שאין בישול אחר בישול בבשר בחלב, אפילו כשכל אחד מהם התבשל לבדו. ואפשר לצרף סברה זו.
- ד. לדעת הכסף משנה במקרה בו המאכל הולך לאיבוד אין כלל איסור בישול בשר בחלב.
- ה. זהו דבר שאינו מתכוין (צירוף זה מועיל רק לסוברים שעירו אסור מדרבנן, לפי שיש כאן פסיק רישא ובאיסור דאורייתא אסור).
- ו. אם יש רק חצי שיעור אפשר לצרף את סברת האומרים שאין איסור בישול בבשר בחלב בחצי שיעור.

4. ילקוט יוסף (איסור והיתר ח"ג עמ' כו).

"לכאורה אם מקנחים את הידים במגבת משיירי שומן בעין, וכן משיירי גבינה, יש לחוש כי בעת הכיבוס ברותחין יעבור משום בישול בשר וחלב. והנה בשו"ת האלף לך שלמה (סי' קנ) כתב, דאם נבלע איסור בבגד ואין בו לחלוחית מלמעלה, רק נבלע בו, וכרך בו קדרה, דינו כמו נבלע בקדרה והוי כב' קדרות שנגעו זה בזה. והביא ראייה לזה מסדר טהרות, ע"ש. ואולם הכא אין כאן שיירים באופן שיוכלו ליתן טעם של זה בזה בעת הכיבוס ברותחין. ובודאי דאין שם טעם כלל, ובפרט שהכיבוס נעשה עם תערובת חומרי ניקוי פגומים, וגם אינו מתכוין לבישול, ולפי זה אפילו אם יש שיירים בעין יש להקל. וראה מה שכתב בזה בשו"ת שבט הקהתי (ח"ד סי' קצ) ע"ש".

עיקרי ההלכות

א. מעיקר הדין אסור לשפוך שמן בשרי רותח על שאריות אוכל חלביות שבפח האשפה. לדעת הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א, אין בזה איסור אבל ראוי להחמיר.
ב. מותר לכבס מגבות שהשתמשו בהם בסעודה חלבית עם מגבות שהשתמשו בהם בסעודה בשרית, אפילו אם יש שאריות על גבי המגבת.

לשפוך שמן בשרי רותח לפח כשיש בפח שאריות חלביות.

כפי שכבר למדנו, אחד האיסורים בבשר בחלב הוא איסור 'בישול'1.
לאיסור בישול ישנם אופנים שונים- בישול בסיר עם מים, טיגון, צלייה וכדומה, בחלק מאופנים אלו ישנה מחלוקת האם האיסור הוא איסור תורה או איסור דרבנן2.
אחד האופנים בהם ישנה מחלוקת היא עירוי מכלי ראשון.
כלי ראשון הוא הכלי שהיה על האש והתחמם מחומה, ונחלקו הראשונים והאחרונים האם עירוי (שפיכה) מכלי ראשון על מאכל נחשב כבישול מן התורה.
פסק השו"ע הוא שעירוי מבשל כדי קליפה והרמ"א הוסיף שדווקא כאשר לא נפסק הקילוח.
למעשה, אין לשפוך שאריות של שמן שבשלו בו בשר כשהוא עדיין רותח על שאריות חלביות שבתוך הפח, מאחר ויש לחוש לאיסור בישול בשר בחלב.
והראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א כתב שאין בזה איסור מוחלט, אלא שראוי להחמיר בזה3.

כיבוס מגבות מסעודה חלבית עם מגבות מסעודה בשרית.

מגבת שהשתמשו בה בסעודה חלבית או בשרית ונגבו בה את הידיים, הרבה פעמים נשארים עליה שאריות. האם מותר לכבס מגבות אלו יחד? הרי המים במכונת הכביסה מגיעים לחום שהוא יותר מהיד סולדת בו (47 מעלות), ואם יכבסם יחד לכאורה יעבור על איסור בישול בשר בחלב?
התשובה היא שמותר לכבסם יחד ואין בזה שום חשש מכמה טעמים:
1. אם אין שאריות והלחלוחית שהייתה על המגבת נספגה בה, אין בלחלוחית זו כוח להעביר טעם ללחלוחית שבמגב השנייה.
2. גם אם יש שאריות מותר. לפי שלמכונת הכביסה מוסיפים חומרים שפוגמים את הטעם (אבקת כביסה ומרכך), ואין איסור לבשל בשר בחלב שנפגם טעמו.
3. המכבס אינו מתכוין כלל לבישול של בשר בחלב4.